

KIRJALLINEN KYSYMYS 418/2008 vp

Vaalirahoitusta varten perustetun tukiyhdistyksen yleishyödyllisyys

Eduskunnan puhemiehelle

Vaalirahoituksesta noussut kohu on nostanut esiin monia pohdintoja siitä, onko kyse korruptiosta ja toimivatko nykyiset järjestelmät tavalla, joka voidaan kokea oikeudenmukaisena. Kyse on myös äänestäjien kuluttajansuojasta. Kun äänestäjä valitsee jonkun henkilön edustamaan itseään, hänen pitäisi tietää muutakin kuin puheet, lupaukset ja ulkonäkö. Tärkeää olisi tietää jo etukäteen myös se, kenen lauluja hänen valitsemansa edustaja laulaa.

Julkisuudessa ei juurikaan ole asetettu kyseenalaisiksi yhden henkilön läpiviemiseksi perustettuja tukiyhdistyksiä. Tukirahaa näille yhdistyksille julkisuudessa nyt esiin tulleiden tietojen mukaan näyttää kertyneen yritysiltä satumaisia summia. Kansalaiset ovatkin kyselleet, täyttävätkö nämä yhdistykset yleishyödyllisen yhdistyksen kriteerit, koska nämä yhdistykset keräävät rahaa pelkästään yhden henkilön vaalikampanjan tukemiseksi ja tarkoituksena on henkilön läpivienti eduskuntaan eikä yhdistyksellä ole juurikaan muuta toimintaa.

Eikö kyseisissä tapauksissa olla ainakin hyvin lähellä sitä rajapintaa, jossa pitäisi pohtia ja ratkaista, onko kyse henkilölle tulevasta tuesta, joka menee lahjaveron piiriin, vai millä perusteella ja millä edellytyksin voidaan toiminnan sanoa olevan sellaista, joka täyttää yleishyödyllisyyden edellytykset.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mitä toimia hallitus aikoo tehdä vaalirahoituksen läpinäkyvyyden lisäämiseksi, että äänestäjän kuluttajansuoja kohentuu ja

aikooko hallitus tarkentaa linjaansa siitä, onko nykyinen linja yhden henkilön vaalirahoitusta varten perustetun tukiyhdistyksen yleishyödyllisyydestä kohdallaan?

Helsingissä 22 päivänä toukokuuta 2008

Esa Lahtela /sd
Markus Mustajärvi /vas

Jyrki Yrttiaho /vas
Jukka Gustafsson /sd

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Esa Lahtelan /sd ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 418/2008 vp:

Mitä toimia hallitus aikoo tehdä vaalirahoituksen läpinäkyvyyden lisäämiseksi, että äänestäjän kuluttajansuoja kohentuu ja

aikooko hallitus tarkentaa linjaansa siitä, onko nykyinen linja yhden henkilön vaalirahoitusta varten perustetun tukiyhdistyksen yleishyödyllisyydestä kohdallaan?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Hallitus antaa kesäkuussa 2008 esityksen vaalirahoituslain muuttamisesta siten, että kunnallisvaaleissa ilmoitettavan tuen alaraja laskettaisiin nykyisestä 1 700 eurosta 1 000 euroon ja vaalikampanjan menot tulisi eritellä. Muutosten on tarkoitus tulla voimaan vielä ennen syksyn kunnallisvaaleja.

Oikeusministeriö on lisäksi asettanut toimikunnan uudistamaan vaaliehtokkaiden ja puolueiden rahoitusta sekä sen valvontaa koskevaa lainsäädäntöä. Hanke perustuu Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmaan. Toimikunnan tehtävänä on arvioida poliittisen rahoituksen nykytilaa ja laatia ehdotukset, jotka lisäävät rahoituksen läpinäkyvyyttä ja ottavat huomioon Euroopan neuvoston korruptionvastaisen toimielimen GRECO:n (Group of States against Corruption) Suomelle joulukuussa 2007 antamat suositukset.

Toimikunnan tehtävänä on arvioida puolueiden ja vaaliehtokkaiden saaman rahoituksen ja

sen valvonnan nykytilaa sekä laatia tarvittavat ehdotukset, jotka lisäävät rahoituksen läpinäkyvyyttä ja joissa huomioidaan Euroopan neuvoston antamat suositukset ja näkemykset.

Toimikunnan tulee jakaa tehtävänsä ajallisesti kahteen osaan: vaaliehtokkaiden vaalirahoitusilmoitusten sisältöä ja niiden tekemistä sekä niitä koskevia sanktioita koskevat ehdotukset tulee viimeistään 31.12.2008 ja muita tehtäviä koskevat ehdotukset viimeistään 30.9.2009.

Verohallitus on 27.9.2004 antanut ohjeen vaaliavustusten ja vaalimenojen käsittelystä verotuksessa. Ohjeen mukaan ehdokkaan valitsemiseksi perustetun tukiryhmän hallinnoimia varoja voidaan pitää erityiseen tarkoitukseen varattuna varallisuuskokonaisuutena ja tukiryhmää verotuksessa yhteisönä. Tukiryhmän tavoitteena on saada ehdokas valituksi luottamustehtävään. Tämän vuoksi voidaan katsoa, että ehdokkaan tukiryhmän varsinaisena tarkoituksena on vaikuttaa valtiollisiin asioihin. Ehdokkaan tukiryhmän toiminta on siten yleishyödyllistä toimintaa. Verotuksen kannalta ei ole merkitystä sillä, kuinka pysyväksi tukiryhmä on perustettu ja tuleeko ehdokas valituksi. Verohallituksen ohjeen mukaan ehdokkaan tukiryhmän saamaa vaaliavustusta voidaan pitää verosta vapaana lahjana.

Valtiovarainministeriöstä saatujen tietojen mukaan yhteisöjen yleishyödyllisyydestä ei ole lainsäädännössä yleistä määritelmää. Tuloverotuksen osalta yhteisöjen yleishyödyllisyydestä on säädetty tuloverolaissa. Tuloverolain 22 §:n 1 momentin mukaan yhteisö on yleishyödyllinen, jos se toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä, sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuun henkilöpiiriin, eikä se tuota toiminnallaan siihen osalliselle ta-

loudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempana palkkana tai muuna hyvityksenä.

Tuloverolain 22 §:n 2 momentin mukaan yleishyödyllisenä yhteisönä voidaan pitää muun muassa maatalouskeskusta, maatalous- ja maa-miesseuraa, työväenyhdistystä, työmarkkinajärjestöä, nuoriso- tai urheiluseuraa, näihin rinnastettavaa vapaaehtoiseen kansalaistyöhön perustuvaa harrastus- ja vapaa-ajantoimintaa edistävää yhdistystä, puolurekisteriin merkittyä puoluetta sekä sen jäsen-, paikallis-, rinnakkais- tai apuyhdistystä, niin myös muuta yhteisöä, jonka varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioi-

hin vaikuttaminen tai sosiaalisen toiminnan harjoittaminen taikka tieteen tai taiteen tukeminen.

Puolue toiminta on näin ollen tuloverolaissa säädetty yleishyödylliseksi toiminnaksi. Mitä suppeampaan henkilökuntaan yhdistyksen puolue toiminta liittyy, sitä tarkemmin on aihetta katsoa, että varat tosiasiallisesti menevät tähän tarkoitukseen. Yhteisön nimeäminen tukiyhdistykseksi ei sinänsä määrää sen verotuksellista statusta. Ratkaisu verotuksellisesta statuksesta tehdään aina yhteisön sääntöjen ja tosiasiallisen toiminnan perusteella tuloverolain 22 §:n kriteerien pohjalta.

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 2008

Oikeusministeri Tuija Brax

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 418/2008 rd undertecknat av riksdagsledamot Esa Lahtela /sd m.fl.:

Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att öka öppenheten av valfinansieringen så att konsumentskyddet för väljaren förbättras och

tänker regeringen precisera sin nuvarande linje om allmännyttigheten av en stödförening som grundats för att ordna valfinansiering för en enskild person?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Regeringen överlämnar i juni 2008 en proposition där det föreslås att lagen om anmälan av kandidaters valfinansiering ändras så att vid kommunalval ska stödet anmälas särskilt om det uppgår till minst 1 000 euro i stället för nuvarande 1 700 euro och utgifterna för valkampanjen ska specificeras. Avsikten är att dessa ändringar ska träda i kraft redan före höstens kommunalval.

Justitieministeriet har dessutom tillsatt en kommission för att revidera lagstiftningen som gäller val- och partifinansieringen samt tillsynen över den. Detta projekt baserar sig på regeringsprogrammet för Vanhanens andra regering. Kommissionen har till uppgift att bedöma nuläget av politisk finansiering samt utarbeta förslag för att öka finansieringens öppenhet i vilka de rekommendationer som Europarådets organ mot korruption GRECO (Group of States against Corruption) gav Finland i december 2007 beaktas.

Kommissionen ska utreda nuläget i fråga om partiernas och valkandidaters finansiering och

tillsynen över den samt utarbeta nödvändiga förslag för att öka finansieringens öppenhet i vilka Europarådets rekommendationer och synpunkter beaktas.

Tidsmässigt ska kommissionen indela sina uppgifter i två delar: förslagen som gäller innehållet i och inlämnandet av anmälan av kandidaters valfinansiering samt sanktioner ska beredas före den 31 december 2008 och förslagen som gäller andra uppgifter före den 30 september 2009.

Skattestyrelsen har den 27 september 2004 gett en anvisning om behandling av valbidrag och valutgifterna vid beskattningen. Enligt anvisningen kan tillgångar som förvaltas av en stödgrupp som grundats för att få kandidaten vald betraktas som ett för ett särskilt ändamål förbehållen förmögenhetskomplex och en stödgrupp som ett samfund vid beskattningen. Stödgruppens mål är att få kandidaten vald till ett förtroendeuppdrag. Därför kan det anses att det egentliga syftet med stödgruppen är att påverka statliga angelägenheter. Verksamheten av stödgruppen är således allmännyttig verksamhet. Vid beskattningen spelar det ingen roll hur bestående stödgruppens verksamhet är eller om kandidaten blir vald. Enligt skattestyrelsens anvisning kan valbidrag som betalats till en kandidats stödgrupp betraktas som skattefria gåvor.

Enligt de uppgifter som inhämtats från finansministeriet finns det ingen allmän definition av ett samfunds allmännyttighet i lagstiftningen. I fråga om inkomstbeskattningen finns bestämmelser om allmännyttiga samfund i inkomstskattelagen. Enligt 22 § 1 mom. i inkomstskattelagen är ett samfund allmännyttigt då det verkar enbart och omedelbart för allmän fördel i materiell, andlig, sedlig eller samhällelig bemärkelse, dess

verksamhet inte enbart gäller begränsade personkategorier och det inte genom sin verksamhet bereder dem som är delaktiga i samfundet ekonomisk förmån i form av dividend eller vinstandel eller i form av sådan lön eller annan gottgörelse som är större än skäligt.

Enligt 22 § 2 mom. i inkomstskattelagen kan som allmännyttiga samfund bland annat anses lantbrukscentraler, lantbrukssällskap och lantmannagillen, arbetarföreningar, arbetsmarknadsorganisationer, ungdoms- och idrottsföreningar, med dem jämförbara föreningar som främjar hobby- och fritidsverksamhet baserad på frivilligt medborgararbete, i partiregistret införda partier samt deras medlems-, lokal-, parallell- eller

understödsföreningar, liksom även andra samfund vars egentliga syfte är att påverka statliga angelägenheter eller att bedriva social verksamhet eller understöda vetenskap eller konst.

Partiverksamhet är därmed enligt inkomstskattelagen allmännyttig verksamhet. Ju mindre persongrupp föreningens partiverksamhet gäller, desto noggrannare bör det ses till att medlen faktiskt används för detta ändamål. Att ett samfund kallas en stödförening avgör dock i och för sig inte samfundets skattemässiga status. Den skattemässiga statusen avgörs alltid utgående från kriterierna i 22 § i inkomstskattelagen enligt samfundets stadgor och den faktiska verksamheten.

Helsingfors den 9 juni 2008

Justitieminister Tuija Brax